

Ohje, päiväys

YRITYSVAIKUTUSTEN ARVIOINTI KAJAANIN KAUPUNGILLA

Kajaanin kaupungin päätöksenteossa otetaan käyttöön yritysvaikutusten arviointi. Käyttöönotto perustuu voimassa olevaan kaupungin elinkeinostrategian toimenpideohjelmaan. Yritysvaikutusten arvioinnin käyttöönotto on kirjattu myös kaupunginhallituksen toimialan tavoitteisiin.

Kajaanin kaupungin ohje yritysvaikutusten arviointiin on valmisteltu Suomen Yrittäjät ry:n julkaiseman ohjeiston pohjalta.

YRITYSVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TARKOITUS

Yritysvaikutusarviointin kehittämällä päästään osaltaan laadukkaampaan päätöksentekoon: haetaan läpinäkyvyyttä, johdonmukaisuutta, tasapuolisuutta ja perustellumpaa toimintaa.

Arvioinnin avulla Kajaanin kaupunki pyrkii varmistumaan siitä, että elinkeinoelämän kehittymiselle ei aseteta tahattomasti esteitä kaupungin muun toiminnan sivuvaikutuksena.

Yritysvaikutusarviointin kautta halutaan kehittää Kajaania yritysystävällisemmäksi toimintaympäristöksi. Yritysten toivotaan kokevan kaupungin yritystoiminnalle myötämieliseksi sijaintipaikaksi.

Tavoitteena on myös, että kaupunkiorganisaatio ei vain reagoi yksittäisten yritysten tai yritysryppäiden esille ottamiin tarpeisiin tai ongelmiin, vaan pyrkii ennakoimaan sekä omien päätöstensä vaikutuksia yrityksiin että yrityskentän tulevia tarpeita ja haasteitakin.

Kokonaisuutena yritysvaikutusten systemaattinen arviointi auttaa parantamaan Kajaanin kaupungin elinkeinoilmapiiriä.

ARVIOINNIN KÄYTTÖKOHEET

Kunnallisessa päätöksenteossa vaikutusten arvioinnista voi puhua kahdella tasolla. Virkamiehet arvioivat päätösesityksiä valmistellessaan minkälaisia päätösten vaikutukset ovat. Luottamushenkilöt puolestaan arvioivat päätöksiä tehdessään ovatko vaikutukset toivottavia.

Tässä ohjeessa kohteena on virkamiesvalmisteluun sisältyvä yritysvaikutusten arviointi ja sen kehittäminen. Ohjeessa luokitellaan vaikutukset, ja käydään läpi tarkemmin esimerkkien valossa yritysvaikutusarviointia kaupungin toiminnan eri osa-alueilla.

Erityisesti yritysvaikutusten arviointi koskee kaupungin ympäristöteknisen toimialan päätöksentekoa, toimintaa ja palveluja. Tämä johtuu siitä, että toimialalla tehdään keskeisiä yritysten toimintaympäristöä muuttavia ja kehittäviä päätöksiä, ja niiden nojalla tehtäviä toimenpiteitä.

Toinen keskeinen palvelualue on kaupungin elinkeinopoliittikka ja elinkeinotoiminta. Elinkeinopoliittisissa päätöksissä yritysvaikutusten arviointi on automaattista.

Myös muilla toimialoilla kaupungin päätöksillä voi olla yritysvaikutuksia. Niitä ei ole tässä ohjeessa yksilöity. Valmistelijoiden on harkittava, onko yritysvaikutusten arviointi tarpeellinen.

1. PÄÄTÖSTEN VAIKUTUSTEN LUOKITTELU

Suora vai välillinen:

Merkittävä suora vaikutus

- vaikuttaa suoraan yhteen yritykseen / useampiin yrityksiin
- vaikuttaa suoraan yritysten toimintaedellytyksiin / toimintaympäristöön
- vaikutuksista seuraa julkisuutta, jossa keskiössä ko. yritys /yritykset
- vaikuttaa uusien työpaikkojen syntymiseen tai entisten säilymiseen
- yritysaluekaavoilla on automaattisesti tällainen vaikutus

Merkittävä välillinen vaikutus

- vaikuttaa yritysten toimintaedellytyksiin / toimintaympäristöön epäsuorasti (= yritykset voidaan määritellä vain yleisesti tai yritysjoukkona)
- vaikutuksista seuraa julkisuutta, jossa keskiössä kaupungin yrittäjäyystävällinen ilmapiiri tai yleinen imago ja vetovoima
- kehittämishankkeet ovat pääsääntöisesti tällaisia

Vähäinen suora tai välillinen vaikutus

- merkittävän vaikutuksen ehdot eivät täyty, mutta vaikutusta on
- vaikutus on väliaikainen, tai vaikutus tulee esiin vasta pitkällä aikavälillä
- kyseessä on rutiinipäätös (= esim. kunnallisteknisten maksujen nosto)

Kielteiset vaikutukset

Yksittäinen kielteinen vaikutus (esim. tie- tai tonttijärjestelyjen muutos) kohdistuu yhteen tai enintään muutamaan yritykseen. Kielteiset vaikutukset ja haitat yksittäiseen yritykseen pitää minimoida.

Yleisen kielteisen vaikutuksen (esim. palvelutason heikennys) aiheuttava päätös on perusteltava huolellisesti ja tiedotettava avoimesti.

2. KAAVOITUS

- Kaavoituksessa arvioidaan aina taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset kaavoitusviranomaisen toimesta
- Jos kaavoituksella on pysyviä tai pitkäaikaisia yritysvaikutuksia, niin ne tulee kirjata erikseen näkyviin
- Erityisesti yritysvaikutusarviointi koskee yritysaluekaavoitusta ja yleiskaavoitusta
- Yritysvaikutusarviointi voi tapahtua jo itse kaavoitusprosessissa, eikä sitä enää tarvitse tehdä erikseen päätöksenteon yhteydessä
- Vaikutus: Merkittävä suora tai merkittävä välillinen vaikutus

Esimerkki: Petäisenrannan 2. vaiheen kaavoitus on käynnissä. Alue on osa Petäisenniskan yritysalueetta, joten kaavoitukseen on otettava mukaan yritysvaikutusarviointi.

3. KAAVAMUUTOKSET JA TONTTIEN LUOVUTUS

- Kaavamuutoksia tehdään monesti yritysten tarpeisiin ja aloitteesta
- Yrityksiin kohdistuviin kaavamuutoksiin tehdään yritysvaikutusarviointi
- Asumisen ja palvelujen kaavamuutoksiin ei arviointia yleensä tarvita
- Yrityksille luovutetaan tontteja liiketoiminnan harjoittamiseen, ensi vaiheessa varausmenettelyllä, joka voi johtaa pysyvään luovutukseen
- Kaupungin linja on, että tonttien luovutuksessa liiketoimintaan ei ole rajoituksia, ja pääsääntöisesti tontteja luovutetaan hakijoille
- Tontin luovutuksiin liiketoimintaan tehdään yritysvaikutusarviointi
- Vaikutus: Yleensä merkittävä suora vaikutus

Esimerkki: Kisatorin asemakaavamuutos: Yrittäjävetoinen K-kauppa pystyy laajentumaan Yrityksen toimintaedellytykset paranevat merkittävästi, ja kaupan alan työpaikkoja syntyy 2 – 5. Rakennusaikaisia työpaikkoja syntyy noin 10 kpl vuoden ajaksi. (Valtuustossa hyväksytty kaavamuutos)

Esimerkki: Yritystoiminnassa tonttien luovutus saattaa joissakin tapauksissa vaikuttaa kilpailutilanteeseen, kun sitä kautta mahdollistetaan paikallisen yritystoiminnan kanssa kilpailevan ulkopuolisen yritystoiminnan sijoittuminen kaupunkiin.

4. RAKENTAMINEN JA PERUSKORJAUS KUNNALLISTEKNIKASSA JA TALONRAKENNUKSESSA

- Suuret kokonaisurakat menevät usein isoille toimijoille, jolloin paikallisten yritysten osallistuminen on mahdollista niiden alihankkijoina
- Uudisrakentaminen toteutetaan aina ulkoisena kokonaisurakkana
- Omana työnä tehtävissä peruskorjauksissa ainakin konetyö hankitaan paikallisilta yrityksiltä
- Oman työn hankkeet vaativat enemmän kaupungin omaa ohjausresurssia, samalla kun paikalliset yritykset pääsevät suoraan mukaan

- Peruskorjauksen urakkahankinnoissa toimitaan jatkossa enemmän oman työn hankkeina, jolloin kokonaisuus jaetaan osaurakoihin
- Peruskorjauksen urakkahankinnoissa yritysvaikutusarviointi tehdään siten, että arvioidaan toteutus oma työn hankkeena tai kokonaisurakkana myös yritys näkökulmasta hinnan ja muiden valintakriteerien lisäksi
- Vaikutus: Pääsääntöisesti merkittävä suora vaikutus

Esimerkki: Kajaanin Prisman laajennuksen liittynyt tiehanke toteutettiin lopulta oman työn hankkeena, koska siitä tuli selvästi halvempi kuin tarjottu kokonaisurakka. Vertailuarviointi oman työn hankkeen ja kokonaisurakan välillä voi tuottaa myös kustannushyötyjä.

MAANHANKINTA

- Yritysalueiden maanostolla on aina merkittävä epäsuora myönteinen vaikutus, kun käytettävissä oleva tonttivaranto kasvaa
- Asuntoalueiden maanostolla on vähäinen epäsuora vaikutus, kun ostolla mahdollistetaan asumisen laajeneminen ja kehittyminen
- Vaikutus: Epäsuora, merkittävä tai vähäinen vaikutus

Esimerkki: Petäisenniskan kehittämishanke: Kaupunki on tehnyt Petäisenniskan alueella kehittämishankkeen aikana 2000-luvulla useita maanostoja. Niillä on luotu myöhemmässä vaiheessa selviä kehitysedellytyksiä yritysalueen nykyisille yrityksille, ja kaavoitettujen tonttien tarjonta houkuttelee alueelle uusia yrityksiä.

INVESTOINNIT

- Kaupungin talousarvioon otetaan investointien perusteluihin mukaan yritysvaikutusten arviointi soveltuvassa laajuudessa
- Edelleen ympäristötekniikan lautakunnan varsinaisiin investointipäätöksiin sisällytetään yritysvaikutusten arviointi
- Vaikutus: Merkittävä suora tai merkittävä välillinen vaikutus

Investointien vaikutukset ovat aina merkittäviä, niillä on suora vaikutus rakennusalan yrityksiin, ja välillisiä vaikutuksia muihin, esimerkiksi palvelualan yrityksiin.

KEHITTÄMISHANKKEET

- Kaupunkiorganisaation ulkoiset kehittämishankkeet vaikuttavat yritysten toimintaedellytyksiin, koska niillä on pääsääntöisesti tavoitteena parantaa tavalla tai toisella yritysten toimintaympäristöä
- Organisaation sisäiset kehittämishankkeet vaikuttavat vähemmän, mutta niilläkin voi olla vaikutusta yritysten tarvitsemiin palveluihin, jos niissä muutetaan palvelujen tuottamistapoja
- Hankkeet saavat myös julkisuutta, jolla on vaikutusta kaupungin imagoon ja vetovoimaan
- Eniten ulkoisia kehittämishankkeita on ammattikorkeakoululla, joitakin myös ympäristötekniikan toimialalla

- Vaikutus: Pääsääntöisesti merkittävä välillinen vaikutus

Esimerkki: Uudessa kaupunkikeskusta -hankkeessa tavoitellaan kiinteistönomistajien, yritysten ja kaupungin yhteistyönä Kajaanin ydinkeskustan kehittämistä vetovoimaiseksi kaupan, palvelujen ja asumisen alueeksi. Hankkeella ja kaupungin keskusta-alueen kunnallisteknisillä investoinneilla on merkittävä vaikutus yritystoiminnan toimintaympäristöön.

KEHITTÄMISRAHOITUS

- Kaupunki ei rahoita suoraan yritystoimintaa, siihen on olemassa muita hyvin toimivia julkisia (ELY-keskus, Finnvera) ja yksityisiä rahoitusmuotoja
- Kaupungin kehittämisrahoitus ohjautuu pääasiassa yritysten toimintaympäristöä parantavaan toimintaan
- Kehittämisrahoitusta, käytännössä kaupunginhallituksen toimialan määrärahoja käytetään useiden muiden tahojen kehittämishankkeiden osarahoituksena
- Hankerahoituksen myöntämisessä keskeisenä kriteerinä ovat myönteiset yritysvaikutukset, jotka useimmiten ovat toimintaympäristövaikutuksia, sekä soveltuvuus kaupungin strategiaan
- Vaikutus: Epäsuora, merkittävä vaikutus

Esimerkki: Kaupungin lausunto Kajaanin korkeakoulukonsortion CEMIS-keskuksen perustamisesta: Yritysvaikutusten arvioinnissa lausunnon yhteydessä todettiin, että CEMISin perustaminen vaikuttaa myönteisesti Kajaanissa toimivien teknologia-alojen yritysten toimintaympäristöön ja parantaa kaupungin houkuttelevuutta teknologia-alojen yritysten sijaintipaikkakuntana. Kaupunki on varannut talousarvioon rahoitusta keskuksen kehittämiseen.

KIELTEINEN VAIKUTUS

- Kaavoituksen muutokset ja liikenteen järjestelyt, jotka muuttavat katu- ja tie-alueita ja tonttien liittymiä ovat useimmiten suoria kielteisiä yritysvaikutuksia aiheuttavia päätöksiä. Kaupungin tulee minimoida haittavaikutukset, jos se vaan on mahdollista.

Esimerkki Heinisuon kaavamuutos: Viitasammakon suojeluvuorituksen takia tehty kaavamuutos pienentää erään teollisuushallin tonttia, ja estää omistajan kaavaileman laajennuksen. Ympäristötekniinen toimiala yrittää minimoida haitan toisella kaavamuutoksella suojelualueen ulkopuolelle

- Yleisiä, välillisiä kielteisiä vaikutuksia aiheuttavat esimerkiksi taksojen nostot, mutta ne koskevat kaikkia muitakin asukkaita.

ARVIOINNIN TEKEMINEN PÄÄTÖSVALMISTELUSSA

- Valmisteleva virkamies tekee yritysvaikutusten arvioinnin osana päätöksen normaalia valmistelua harkinnan perusteella

- Yritysvaikutuksen voi valmistelija arvioida omalla, jo käytettävissä olevalla tiedollaan, jos se on riittävä
- Lisätietoja voi hankkia ulkopuolelta normaaliin valmistelutapaan

Yritysvaikutusten arviointiin ei oteta käyttöön mitään erillistä lomaketta, vaan se kirjoitetaan muutamalla lauseella osaksi esittelytekstiä. Luonteva paikka sille on esittelytekstin lopussa.

Esimerkki yritysvaikutusten arviointitekstistä: Kaupunginhallitus 2.3.2010, asiana Avustuksen myöntäminen Pöyhölänniemen viemäriosuuskunnalle:

”Yritysvaikutusten arviointi: Avustuksella on merkittävä suora vaikutus matkailun yritystoiminnan lisääntymiseen, 2 – 5 uuden matkailualan työpaikan syntymiseen sekä useiden rakennusaikaisten työpaikkojen luomiseen. Avustuksella luodaan matkailurakentamiselle toimintaedellytykset perusinfrastruktuurilla. Avustuksen myöntämättä jättäminen hidastaa tai jopa pysäyttää alueelle suunnitellun matkailuyrityshankkeen toteuttamisen.”

LISÄTIETOJEN HANKKIMINEN ARVIOINTIA VARTEN

Valmistelijat voivat saada lisätietoja yritysvaikutusten arviointia suoraan yrityksiltä tai yrittäjäjärjestöiltä.

Yrittäjäjärjestöjen yhteystiedot:

Kainuun Yrittäjät ry.
Toimitusjohtaja Pekka Ojalehto
puh. 0443131310
pekka.ojalehto@yrittajat.fi

Kajaanin Yrittäjät ry.
Puheenjohtaja Eero Suutari
puh. 0405822859
eero.suutari@sunit.fi

Ohjeen laatija: Kansliapäällikkö Risto Hämäläinen, 0447100217,
risto.i.hamalainen@kajaani.fi